

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Факультет суспільно-гуманітарних наук та права
Кафедра соціології та філософії

Затверджено на засіданні кафедри соціології та філософії

завідувач кафедри



Л.В. Афанасьєва

протокол № 2 від 02.09.2024 р.

Робоча програма ОК **ЗАГАЛЬНА СОЦІОЛОГІЧНА ТЕОРІЯ**

Назва освітнього компонента <i>Обов'язковий/вибірковий</i>	ЗАГАЛЬНА СОЦІОЛОГІЧНА ТЕОРІЯ <i>Обов'язковий</i>
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Назва спеціальності	054 Соціологія
Назва освітньої програми	Соціологія
Рік викладання /Семестр	2024-2025 /2 семестр
Викладач	Букресва Ірина Вікторівна, кан.філософських наук, доцент
Посилання на профайл викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?user=TcSCI3wAAAAJ&hl
Контактна інформація та комунікація (зворотний зв'язок) з викладачем	0960944825 irina.bukreeva@ukr.net
Сторінка освітнього компоненту на сайті ЦОДТ	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=1301 Онлайн-консультації: щовівторка з 1500 до 1600.

АНОТАЦІЯ

Загальна соціологічна теорія охоплює найбільш загальні закони й закономірності функціонування і розвитку суспільства в цілому. Концентрує основну увагу на вивченні фундаментальних наукових проблем, пов'язаних з формуванням знання про соціальну дійсність, описом, поясненням і розумінням процесів соціального розвитку; дає уявлення про суспільство як цілісний організм, систему його соціальних зв'язків; розробляє концептуальні основи соціології, методології та методів соціологічного дослідження. Передбачається розгляд функціонування суспільства як складної системи у контексті сучасних тенденцій, пов'язаних із процесами глобалізації, трансформації українського суспільства. У зв'язку з цим проводиться аналіз трансформації соціально-структурних відносин суспільства за різними критеріями, нових форм соціального розшарування, радикальних змін у тенденціях і напрямках соціальної мобільності, соціальних змін, моделей поведінки представників різних соціальних груп

Освітній компонент є методологією соціологічної науки в цілому, теми - наскрізними і знаходять своє вираження в багатьох галузевих і спеціальних соціологічних дисциплінах, які вивчаються на подальших етапах професійної підготовки здобувачів. Під час лекційних та семінарських занять студенти розвинути критичне мислення та сформуують соціологічний світогляд шляхом здійснення пошуку соціологічної інформації та її систематизації, опрацювання джерел висувуючи гіпотези та оцінюючи їх альтернатив

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Мета курсу: формування у студентів знань щодо суті та специфіки основних рівнів теоретичного аналізу соціальної дійсності, методологічних засад соціологічного пізнання соціальних явищ та процесів, концепцій соціального розвитку

Завдання:

- сформувати навички проведення аналізу, порівняння, систематизації різних теоретичних підходів щодо вивчення соціальної дійсності;
- сприяти розвитку соціологічного мислення при вивченні явищ та процесів, які відбуваються в суспільстві;
- оволодіти навичками та вміннями аналізувати суспільні явища як у структурному, так і динамічному вимірах.
 - аналізувати трансформації соціально-структурних відносин суспільства за різними критеріями;
 - аналізувати процес та нові форми соціального розширення сучасного суспільства;
 - аналізувати радикальні зміни у тенденціях і напрямках соціальної мобільності;
 - аналізувати соціальні зміни в контексті розвитку інформаційних технологій;
- на основі набутих знань та в процесі повсякденної діяльності пояснювати моделі поведінки представників різних соціальних груп.
- розвивати критичне мислення та аргументувати власну позицію
- розуміти і вміти використовувати в повсякденному житті ключові соціологічні категорії та поняття;
- уміти окреслити поле дискусій навколо термінів «суспільство», «особистість», «соціальні процеси», «соціальні інститути»;
- володіти необхідною теоретичною та методологічною основою для критичного осмислення суспільних реалій;

ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ЗДОБУВАЧАМИ

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

Спеціальні компетентності:

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

РН07. Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.

SOFT-SKILLS, ЯКІ ФОРМУЮТЬСЯ В ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТІ

- Комунікбельність
- Критичне мислення
- Творчість
- Переконавання
- Відкритість до критики

КОМПЕТЕНТНОСТІ, НАПРАВЛЕНІ НА ДОСЯГНЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, ЯКІ ФОРМУЮТЬСЯ В ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТІ

- забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх;
- сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку

ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вид заняття	Лекція	Практичне заняття	Самостійна робота	Всього (годин, кредитів)
Кількість годин денна форма	20	40	75	135/ 4,5 кр.

Підсумковий контроль – екзамен

ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Під час занять вітається активне включення здобувачів в обговорення, виконання практико-орієнтованих завдань, створюється творчий простір для формування практичних умінь і навичок, дотримується студентоцентризований підхід до здобувачів. При оцінюванні враховується пізнавальна активність, креативність здобувачів, глибина засвоєного матеріалу.

Завдання викладач надає наприкінці заняття, а також висвітлює на сторінці Центру дистанційних освітніх технологій.

При опануванні курсу слід дотримуватись академічної доброчесності. Роботи повинні бути оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування (в т.ч. із використанням мобільних девайсів), втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності є підставою незарахування роботи викладачем. У разі наявності плагиату в будь-яких видах робіт здобувач повинен повторно виконати роботу. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування (наприклад, сервіс центру дистанційних освітніх технологій).

Здобувачі вищої освіти можуть брати участь у Проєкті сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) <https://nuwm.edu.ua/sp/akademichnadobrochesnistj>

Здобувачі мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті.

Освітній процес під час військового стану здійснюється у синхронно-асинхронному форматі з обов'язковим дотриманням безпекового режиму під час повітряних тривог.

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Перелік тем	Кількість годин денна форма				Кількість годин заочна форма				Рекомендована література
	л	пр	ср	всього	л	пр	ср	всього	
Блок I. <i>СУСПІЛЬСТВО ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНА РЕАЛЬНОСТЬ</i>									
Тема 1. Науковий статус соціології	2	4	8	14					1-3
Тема 2. Суспільство як соціальна система	2	4	8	14					
Блок II. <i>СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА</i>									
Тема 3: Соціальна структура і соціальна система	2	4	8	14					2-4
Тема 4: Соціальний інститут як компонент соціальної структури суспільства	2	4	8	14					2-4
Тема 5: Соціальні організації у структурі соціальних зв'язків	2	4	8	14					1-3
Тема 6: Соціальна диференціація та стратифікація	2	4	8	14					4-6
Тема 7. Класова система сучасних суспільств	2	4	8	14					5-7
Тема 8. Соціальна мобільність у стратифікованому просторі	2	4	8	14					
БЛОК III. <i>СОЦІАЛЬНІ ЗМІНИ І СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК</i>									
Тема 9. Природа і сутність соціальних змін.	2	4	5	11					6-7
Тема 10. Травми, ціна та майбутнє соціальних змін	2	4	6	12					4-7
Разом	20	40	74	135					

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Блок I. Суспільство як соціокультурна реальність

Тема. Науковий статус соціології

Поняття соціології. Основні підходи до розуміння суспільства і людини. Соціологія як наука про соціальні спільноти. Розуміння соціології як громадознавства в українській соціогуманітарній думці. Типи соціальних спільнот. Відмінності між спільнотами. Предмет та об'єкт соціології. Специфіка соціології за об'єктом і предметом дослідження. Соціологія як генералізуюча наука. Структура соціологічного знання: загальна соціологічна теорія, спеціальні соціологічні теорії, методика і техніка конкретно-соціологічних досліджень. Методи соціології. Принципи об'єктивності, історизму та системний підхід як методи соціального пізнання. Закони соціології. Категорії. Функції соціології та її місце у житті суспільства. Місце соціології в системі сучасних наук.

Теоретичний та емпіричний рівні соціології. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії. Фундаментальні і прикладні соціологічні дослідження. Макросоціологічний та мікросоціологічний підходи в соціології.

Тема. Закони і категорії соціології

Поняття соціального закону. Класифікація соціальних законів. Соціальні закони та закономірності: проблеми вивчення. Закони розвитку та головні ознаки суспільства. Система соціологічних категорій. Співвідношення понять «соціальне і суспільне». Поняття «соціальні зв'язки», «соціальні спільноти», «соціальні явища», «соціальні процеси», «соціальні відносини», «соціальні дії», «соціальні взаємодії». Основні теоретичні парадигми в соціології.

Тема. Суспільство як соціальна система

Суспільство як система соціальних зв'язків. Соціальна ієрархія. Сфери суспільного життя. Визначення суспільства та його ознаки. О.Конт, Е.Дюркгейм, М.Вебер, К.Маркс, Т.Парсонс і Р.Мертон про основи об'єднання людей у суспільство. Структурний і функціональний підходи до суспільства. Е.Шилз та його ознаки суспільства. Взаємозв'язок понять «суспільство», «країна» і «держава».

Теоретичні засади вивчення суспільства в структурному функціоналізмі. Теорія соціальних систем Т.Парсонса та її основні функціональні вимоги. Елементи і структура. Функція як засіб організації елементів системи. Специфіка соціальної системи. Соціальна система як взаємодія формуючих її структурних елементів. Поняття соціальних та соціетальних систем. Соціальні спільноти та їх різновиди. Соціальні підсистеми, їх елементи і взаємодія. Соціологічні уявлення про суспільство. Поняття суспільного життя. Біологічні, географічні, демографічні, економічні, соціокультурні засади суспільного життя.

Суспільство і природа. Суспільство с позицій соціального детермінізму і функціоналізму. Концепція суспільства в індивідуалізмі. Прості і складні суспільства. Класифікація суспільств Л.Г.Моргана, Г.Ленські і Дж.Ленські, Ф.Тьоніса. Формаційний (К.Маркс) і історико-стадіальний підхід (Д.Белл, У.Ростоу, Р.Арон та ін.).

Тема. Культура як соціальне явище

Поняття культури та її визначення. Система культури, її ознаки і елементи. Соціальна цінність і соціальна норма. Типи соціальних норм. Мова. Прояви культури. Культурні універсалії і культурна диференціація. Елітарна, народна та масова культура. Види культури. Домінуюча культура. Субкультура і контркультура. Функції культури. Соціокультурний процес. Тенденції відносин між культурами. Етноцентризм. Культурний релятивізм. Культурна інтеграція. Культурний конфлікт та його форми. Культурні зміни.

Тема. Суспільство та особистість

Людина, індивід, індивідуальність, особистість. Концепції особистості. Людина в соціобіології, марксистської концепції, позитивізм, «розуміючої» соціології. Фрейдизм і неофрейдизм про особистість та її становлення. Людина в концепціях символічного інтеракціонізму. Рольова теорія особистості. Соціальний статус та соціальна роль. Рольовий набір особистості. Ознаки соціальної ролі (Т.Парсонс). Рольові очікування і рольові вимоги. Структура соціальної ролі. Соціальні санкції. Поняття соціалізації. Об'єкт і суб'єкт соціалізації. Агенти та інститути соціалізації. Первинна та вторинна соціалізація. Ресоціалізація.

Блок III. Соціальна структура суспільства

Тема. Соціальна структура суспільства

Соціальна структура і соціальна система. Макро- і мікро структура. Підструктури суспільства. Соціальна спільність. Види і форми соціальних спільнот. Масові соціальні спільноти. Соціальна агрегація і соціальна категорія. Групові (демографічні, етнічні) спільноти. Сім'я, рід, клан, плем'я, народність, нація. Територіальні спільноти. Соціальні організації і соціальні інститути. Соціальна група. Мала і велика соціальні групи. Формальні та неформальні групи. Номінальні і реальні, первинні і вторинні групи. Мала група та її соціально вагомі ознаки. Форми малої групи. Діада і тріада. Квазігрупи. Публіка. Натоп. Соціальне оточення.

Тема. Соціальна стратифікація. Концепція соціальної стратифікації П.Сорокіна. Функціоналістська модель соціальної стратифікації (Т.Парсонс, Е.Шилз, К.Девіс). Соціальний склад населення. Ієрархія в суспільстві. Соціальна нерівність.

«Клас», «страта», «соціальна група» як основні поняття стратифікаційного аналізу. структура суспільства (К.Маркс і П.Сорокін). Види стратифікації: економічна, політична, професійна. Основні критерії соціальної стратифікації.

Типи стратифікаційних систем. Рабство. Каста. Стан. Класи. Класова система. Стратифікаційна структура американського суспільства (Л.Уорнер). Типологія класів. Середній клас та його роль у суспільстві.

Тема. Соціальна організація

Теорії соціальної організації. Ознаки соціальної організації. Ефект синергії. Типологія організацій. Внутрішня структура організації. Соціальна структура, мети, учасники, технологія і зовнішнє оточення. Формальна організація і бюрократія. Теорія бюрократії (М.Вебер). Ідеальний тип бюрократії. Ознаки бюрократії (по Веберу).

Тема. Соціальний інститут як компонент соціальної структури суспільства

Підходи до розуміння соціального інституту (О.Конт, Г.Спенсер, Е.Дюркгейм). Особливості соціальних інститутів. Ознаки і функції соціальних інститутів.

Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Функції сім'ї. Види сімей. Шлюб і його форми. Система шлюбних відносин.

Політика як соціальний інститут. Політичні відносини. Політика як наука і мистецтво. Ознаки політики. Соціальні функції політики як соціального інституту. Громадянське суспільство і держава. Громадянське суспільство і його сфери. Держава як «політично організоване суспільство». Ознаки держави як соціального інституту. Функції держави.

Економіка як соціальний інститут. Структура і функції економіки. Соціальна ринкова економіка. Економічна система суспільства. Види економічних систем. Традиційна, командна, ринкова і змішана економіка.

Релігія як соціальний інститут. Функції релігії. Основні елементи релігії: релігійна свідомість, релігійний культ і релігійні організації. Форми релігійних організацій. Церква і секта.

Освіта як соціальний інститут. Освіта і процес соціалізації. Компоненти системи освіти. Функції освіти.

Тема. Соціальна взаємодія

Соціологічні категорії «соціальна дія», «соціальна взаємодія», «соціальні відносини». Соціологічне дослідження проблеми соціальної дії (М.Вебер, Т.Парсонс). Соціальна взаємодія: зміст і характерні ознаки. Соціальна взаємодія як процес. Соціальний механізм взаємодії. Теорія обміну, теорія символічного інтеракціонізму. Рівні соціальної взаємодії. Міжособистісні, групові та соціетальні взаємодії. Форми соціальної взаємодії. Соціальні рухи. Соціальний конфлікт як атрибут соціальних взаємодій індивідів, груп, спільнот і суспільств. Природа соціального конфлікту (Г.Спенсер, М.Вебер, Г.Зіммель, К.Маркс). Теорія конфлікту Р.Дарендорфа і Л.Козера. Основні типи і структурні елементи конфлікту. Причини і класифікація конфліктів. Форми і способи управління конфліктами. Компроміс як засіб вирішення конфліктів.

Тема. Соціальна діяльність

Діяльність як особливий, соціальний тип взаємодії. Цілі, потреби і дії як елементи діяльності. Соціальна діяльність. Поняття «дія». Теорія «соціальної дії» М.Вебера. Типи соціальної дії: традиційне, афективне, цілераціональне і цінністнорациональне. Теорія соціальної дії Т.Парсонса та її чотири основних елементи і чотири системи. Соціальна діяльність та її функції. Структура та специфічні ознаки соціальної діяльності. Чоловіча діяльність та її компоненти. Теорія соціального управління та її компоненти.

Тема. Соціальні відносини

Соціальні відносини як загальне родове поняття до соціальних зв'язків. Напрямки розвитку соціальних відносин. Індивідуальні та міжособистісні зв'язки. Соціальна поведінка та її інституціональний характер. Соціальна поведінка та її співвіднесеність зі змістом (М.Вебер). Типи соціальних відносин. Офіційні й неофіційні відносини. Бюрократичні, патерналістські, фратерналістські і партнерські відносини. Субординаційні відносини та їх основні типи. Система керування та її шість типів соціальних відносин.

Тема. Соціальна поведінка

Поведінка як взаємодія живої істоти з зовнішнім середовищем. Механічний та органічний детермінізм і структура поведінки. Поведінка як зовнішня форма прояву діяльності. Мікросоціологія і макросоціологія про особливості чоловічої поведінки. Вчинок як одиниця поведінки. «Елементарне соціальне поведіння» у соціологічній теорії обміну Дж.Хоманса. «Дзеркальне Я» Ч.Кулі у поведінкових актах людини. Типи соціальної поведінки: індивідуальна, групова і колективна. Соціальна поведінка як «система взаємних очікувань» (Т.Парсонс). Девіантна поведінка. Аномія як специфічне соціальне явище (Р.Мертон). Девіація у вузькому та широкому розумінні.

Тема. Соціальний контроль

Соціальний контроль як механізм регуляції поведінки та підтримки суспільного ладу. Соціальний контроль як засіб, що забезпечує засвоєння індивідом цінностей і норм культури та як засіб протидії девіантної поведінки (Л.Лапьер і Т.Парсонс). Соціальний контроль як спосіб саморегуляції соціальної системи. Норми і санкції. Ієрархізована система соціального контролю та її структура. Позитивні і негативні санкції. Формальний і неформальний контроль. Принципи формального контролю. Методи соціального контролю (Т.Парсонс). Соціальні інститути і соціальний контроль. Карне право, міліція(поліція), психіатричні лікарні, суди, прокуратура, в'язниця, соціальна робота як інститути формального контролю.

Тема. Соціальні конфлікти

Соціальний конфлікт як неодмінний атрибут соціальних взаємодій індивідів, груп, спільнот і суспільств. Соціальний конфлікт як зіткнення протилежних цілей, позицій, думок і поглядів опонентів. Соціальний конфлікт як боротьба за цінності й домагання на певний статус, владу і обмежені ресурси. Соціальний конфлікт з позицій соціал-дарвінізму (Г.Спенсер). Соціологічна теорія конфлікту Г.Зіммеля.

Марксистська соціологія і конфлікт як результат соціального протиборства. Соціальна інтерпретація природи конфлікту Р.Дарендорфа. Панування і підпорядкування як соціальний зміст конфлікту. Функціональна інтерпретація конфлікту Л.Козера. Умови і причини конфліктів. Політичні, соціально-економічні і національно-етнічні конфлікти. Міжнародні конфлікти. Особистісний, міжособистісний, міжгруповий та інші конфлікти. Структурна і процесуальна моделі конфліктів. Внутрішня структура соціального конфлікту.

Тема. Соціальні комунікації

Комунікація і діючі в суспільстві економічні, соціально-культурні і політичні процеси. Комунікація як передача і обмін інформацією. Комунікація як процес усвідомлення дійсності і формування образу світу у людей (В.Липпман). Лінійна модель комунікації М.Лассуєла та її п'ять елементів. Інтеракціоністська модель комунікації Т.Ньюкомба. Загальна теорія комунікації Г.М.Маклуєна. Етапи розвитку комунікативних процесів. Усне мовлення, писемність друкований верстат і аудіовізуальні засоби комунікації. Комунікація як складний багатокomпонентний процес. Основні компоненти комунікації. Комунікація та її три взаємозалежних завдання. Функції масової комунікації. Комунікація як вид управлінської діяльності. Маніпуляція у діяльності масової комунікації.

Тема. Соціальна мобільність.

Соціальна мобільність і динаміка соціальної структури суспільства. Соціальна мобільність як зміна індивідом або групою соціального статусу, місця в соціальній структурі суспільства. Різновиди мобільності (вертикальна і горизонтальна, висхідна і низхідна).

Групова соціальна мобільність та її причини (П.Сорокін). «Соціальні ліфти». Канали соціальної циркуляції (П.Сорокін): армія, церква, школа, сім'я і шлюб, власність. Соціальна мобільність і маргіальність.

Тема. Міграційні процеси

Міграція населення як глобальне явище. Вимушено-примусова модель міграційного процесу. Історичні різновиди міграції. Індустріально-класична модель міграційних переміщень. Дифузна модель міграції. Міграція як просторова активність (переміщення) індивіда. Параметри і механізм міграції. Міждержавна і внутрішня міграції. Еміграція та імміграція. Сучасна етнічна еміграція з України. Вимушена міграція. Фізичні структури міграції: компактне поселення, диффузне поселення, діаспора.

Тема. Соціальні рухи

Соціальний рух як масові колективні дії соціальних спільнот. Типи соціальних рухів. Загальні соціальні рухи. Специфічні соціальні рухи та їх відмінні риси. Політичні, експресивні, революційні, реформістські, опозиційні, екологічні, національно-визвольні, молодіжні, феміністські та руці в захист миру.

Тема. Соціальне керування

Керування як особливий вид діяльності. Соціальне керування як систематичний вплив суб'єкта керування на соціальний об'єкт. Організаційна структура керування та її елементи. Рівні управління (Т.Парсонс). Цілеспрямованість і ціле досягнення як функції управління. Адміністративна і інформаційно-аналітична функції. Соціальна функція керування. «Управлінське віяло» та його структурні компоненти. Керівництво й управлінська діяльність. Е.Тейлор, Г.Емерсон, А.Файоль, М.Вебер та їх концепції керування. Дванадцять принципів керування Г.Емерсона. «Теорія адміністрації» А.Файоля та його п'ять універсальних принципів. Теорія бюрократії М.Вебера як «ідеальний тип» адміністративного керування.

Тема. Глобалізація. Глобальний соціологічний аналіз

Глобалізація як перетворення різноманітного світового соціального простору в єдину глобальну систему. Історичні, соціокультурні, технологічні передумови глобалізації. Глобалізація як зростаюча взаємозалежність сучасного світу. Фактори розвитку глобалізації.

«Культурний інтервенціонізм». Теорія світ-системи І.Валлерстайна. «Світове ядро» і «світовий центр». Світ-системна теорія і чотири типи країн. Концепція глобалізації Н.Лумана. Основні параметри глобалізації. Глобальна соціальна система і поліцентрична структура відносин.

Блок IV. Соціальні зміни і соціальний розвиток

Тема. Сутність і фактори соціальних змін

Поняття «соціальна зміна». Рівні соціальних змін. Типи соціальних змін. Еволюційні зміни (О.Конт, Г.Спенсер, Е.Дюркгейм). Революційні зміни у суспільстві. Соціальна динаміка.

Тема. Соціальний розвиток

Соціальний розвиток як напрям соціальних змін. Соціальний розвиток як визначення процесу удосконалення, покращення, ускладнення. Соціальний розвиток та його риси: незворотність, спрямованість, закономірність. Лінійна скерованість соціальних змін (Г.Спенсер, Е.Дюркгейм, К.Маркс, Ф.Тьонніс та ін..) Теорія трьох стадій (Д.Белл, У.Ростоу, Р.Арон). Доіндустріальне, індустріальне і постіндустріальне суспільства. Циклічні соціальні зміни (Н.Макіавеллі, Ш.Фур'є, Н.Н.Данілевський, П.Сорокін та ін..). Стадії циклічних змін. Довгі цикли російського економіста Н.Д.Кондрат'єва. Нелінійний розвиток суспільства. «Біфуркація». Багато варіативна послідовність подій. Прогрес і регрес, занепад.

Тема. Еволюція і революція. Соціальний прогрес

Підходи до аналізу соціальних змін: еволюціонізм, конфліктний напрям, теорія катаклізмів. Соціальна еволюція. Теорії соціальної еволюції (О.Конт, Г.Спенсер, Е.Дюркгейм). Концепції соціального еволюціонізму. Соціальна дифузія і акультурація.

Поняття «революція». Марксистська теорія соціальної революції. Немарксистські соціологічні концепції соціальної революції. Теорія циркуляції еліт (В.Парето). Теорія модернізації. Глобальні революції. Глобалізація як процес глобальних змін.

Тема. Типологія суспільств

Тип суспільства як сукупність інтегральних відзнак суспільства. Прості і складні суспільства. Періоди розвитку суспільства (Л.Г.Морган, Г.Ленські і Дж.Ленські). Типологія суспільств Ф.Тьонніса. Формацийний підхід до класифікації суспільств. Індустріально-технологічні теорії і три глобальні революції. Історійко-стадіальний підхід (Д.Белл, У.Ростоу). Класифікація суспільств О.Тоффлера.

Тема. Традиційне, індустріальне і постіндустріальне суспільства

Традиційне суспільство та його соціальна організація. Риси традиційного суспільства. Індустріальне суспільство. Промислова революція та перехід від традиційного до індустріального суспільства. Риси індустріального суспільства. Постіндустріальне (інформаційне) суспільство. Knowledge based society. Мікроелектронні та комп'ютерні технології. Риси постіндустріального суспільства.

Тема. Соціальна трансформація суспільства

Соціальна трансформація як процес відносно швидкої зміни системних ознак суспільства. Трансформаційні зміни і фази трансформації у суспільствах колишнього державного соціалізму. Посткомуністична трансформація як «капіталістична» революція. Межі та варіанти історичного вибору суспільства. Соціальна трансформація та виклики соціології XXI століття

Тема 10. Травми, ціна та майбутнє соціальних змін

Наслідки соціальних змін. Ціна соціальних змін і реформ. Позитивні та негативні наслідки. Концепція травм соціальних змін П. Штомпки. Сутність, причини, рівні та генеалогія культурної травми. Культурна дезорієнтація та дезорганізація. Травматичні процеси. Проблема подолання травм соціальних змін, колективні та індивідуальні стратегії.

Травматологічний дискурс українського суспільства під час війни. Майбутнє соціального розвитку. Методологічні підходи визначення ціни реформ. Концепція "шокової терапії" та її недоліки. Аналіз травматичних аспектів сучасного розвитку України.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1	Виберіть соціальну групу (наприклад, молодь, пенсіонери, ВПО) та проведіть аналіз її соціальної структури. Включіть характеристики, такі як демографічні дані, соціальний статус, роль у суспільстві та культурні особливості. Глибина аналізу соціальної групи (використання статистичних даних та інших джерел інформації, оцінка впливу соціальної групи на суспільство, висновки про можливі зміни в цій групі в майбутньому. Обсяг: 4-5 сторінок.
2	Дослідіть одну з актуальних соціальних проблем (наприклад, міграція, нерівність, гендерні питання). Включіть теоретичні підходи з курсу, проаналізуйте причини, наслідки та можливі рішення цієї проблеми. Обсяг: 4-5 сторінок.
3	Оберіть країну або регіон та досліджуйте ключові соціальні зміни, які сталися за останнє десятиліття. Які соціальні, економічні чи політичні фактори сприяли цим змінам? - Обсяг: 4-5 сторінок. Обсяг: 4-5 сторінок.

Докладний опис завдань для самостійної роботи представлений на сайті ЦОДТ.

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНЕ ЗАВДАННЯ

Блок I. СУСПІЛЬСТВО ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНА РЕАЛЬНІСТЬ <i>Підготуйте питання для наступних групових дискусій. Підготовка може включати створення презентацій, доповідей (5-7 хв), структурно-логічних схем, повідомлень, написання есе, розробка/створення проблемних питань, публічна інтерпретація результатів навчальної рефлексії та критичного мислення матеріалу</i>	
Тема 1. Науковий статус соціології. Охарактеризуйте різні підходи до розуміння соціології як науки. Охарактеризуйте роль соціології у житті суспільства. Назвіть чотири основні компоненти структури соціологічного знання та поясніть, як вони пов'язані між собою. Охарактеризуйте роль соціології у житті суспільства. Поняття соціального закону	
Тема 2. Суспільство як соціальна система. Поняття система в соціології. Специфіка соціальної системи. Суспільство як система соціальних зв'язків. Визначення суспільства та його ознаки. Викладіть основні положення структурного функціоналізму щодо соціальних систем. Яка, на Вашу думку, головна вада цих концепцій? Назвіть три рівні системного підходу до розуміння суспільства та його структури і опишіть кожний з них. Зобразіть схематично (у вигляді багатовимірної піраміди) суспільство як соціальну систему з усіма її складовими та рівнями розвитку. О.Конт, Е.Дюркгейм, М.Вебер, К.Маркс, Т.Парсонс і Р.Мертон про основи об'єднання людей у суспільство.	
Блок II. СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА	

<i>Підготуйте питання для наступних групових дискусій. Підготовка може включати створення презентацій, схем, доповідей (5-7 хв), повідомлень, написання есе, розробка/створення проблемних питань, публічна інтерпретація результатів навчальної рефлексії та критичного мислення матеріалу</i>	
Тема 3: Соціальна структура і соціальна система Соціальна структура і соціальна система Соціальна спільнота. Види і форми соціальних спільнот. Групові (демографічні, етнічні) спільноти. Соціальна група та її різновиди. Квазігрупи. Публіка. Натовп. Соціальне оточення Назвіть соціальні спільноти, які ви знаєте, та охарактеризуйте відмінності між ними.	
Тема 4: Соціальний інститут як компонент соціальної структури суспільства Соціальні інститути в системі соціальних зв'язків. Особливості соціальних інститутів. Види та типи соціальних інститутів. Функції та дисфункції соціальних інститутів. Трансформація соціальних інститутів в українському суспільстві. .	
Тема 5: Соціальні організації у структурі соціальних зв'язків Зміст поняття —соціальна організація». Організація як система. Функції соціальної організації. Формальні і неформальні організації. Теорія бюрократії М. Вебера. Функції і дисфункції бюрократії в сучасному суспільстві. Місце і роль соціальних організацій в сучасному суспільстві. Поясніть, у чому полягає специфіка формування й функціонування соціальних інститутів у сучасній Україні.	
Тема 6: Соціальна диференціація і стратифікація Основні поняття стратифікаційного аналізу. Концепції соціальної стратифікації К. Маркса і М. Вебера: спільне і відмінне П. Сорокін про соціальну стратифікацію. Поняття соціального простору, форми соціальної стратифікації: економічна, політична, професійна. Функціоналістський підхід до соціальної стратифікації (Т. Парсонс, К. Девіс, В. Мур, Л. Уорнер, Б. Барбер).	
Тема 7. Класова система сучасних суспільств Сутність поняття – «клас» у соціології. Класовий розподіл суспільства К.Маркса. Основні характеристики соціальних класів. Сучасні теорії соціальних класів: концепції Е. Райта, Дж. Голдторпа, П. Бурдье. Соціально-класові утворення і поляризація суспільства в Україні. Поняття соціального прошарку. Одно- і багатофакторний підхід до визначення соціального прошарку. Роль інтелігенції в соціальних процесах сучасного українського суспільства. Поняття «бідність». Абсолютна і відносна бідність. Соціальна ексклюзія. Маргінальність соціальних груп.	
Тема 8. Соціальна мобільність у стратифікованому просторі Сутність, типи і форми соціальної мобільності. Інституційні передумови соціальної мобільності. Історія та сучасний стан дослідження соціальної мобільності. Концепція соціальної мобільності П. Сорокіна.	

Сучасні концепції емпіричного дослідження мобільності. Проблеми емпіричного виміру соціальної мобільності: критерії, одиниці виміру, шкали. Класова мобільність і формування нових соціальних прошарків і груп. Соціо професійна мобільність. Система освіти як механізм соціальної мобільності. Динаміка престижу професій в оцінках населення України. Глобалізація і мобільність. Канали соціальної мобільності, закономірності її перебігу у різні періоди розвитку суспільства. Міграція. Позитивні і негативні ефекти мобільності на індивідуальному і груповому рівнях. Механізми мобільної поведінки в сучасному суспільстві. Тенденції соціальної мобільності і соціальної диференціації населення в сучасному українському суспільстві. Демографічна ситуація в Україні та міграція в умовах війни. Соціальна мобільність в Україні на момент під час війни Роль соціологічної інформації в управлінні соціальною мобільністю.
Блок III. Соціальні зміни і соціальний розвиток Підготуйте питання для наступних групових дискусій. Підготовка може включати створення презентацій, схем, доповідей (5-7 хв), повідомлень, написання есе, розробка/створення проблемних питань, публічна інтерпретація результатів навчальної рефлексії та критичного мислення матеріалу
Тема 9. Природа і сутність соціальних змін. Класифікація категорій теорії соціальних змін: загальні методологічні категорії: "розвиток", "прогрес", "регрес", "процес", "інститут", "система", "зміна" та ін.; категорії, які характеризують види соціальних змін: "еволюція", "революція", "реформа", "модернізація", "інституційні зміни" та ін.; категорії, які відображають зміст соціальних змін: "структурні зміни", "організаційні зміни", функції і зміни" та ін.; категорії, які віддзеркалюють умови, механізми та наслідки соціальних змін: "ціна змін", "ціна реформи" "травми змін", "модерн", "постмодерн" та ін. Характеристика пізнавальних можливостей основних категорій теорії соціальних змін: "розвиток", "соціальний розвиток", "зміни", "соціальні зміни", "трансформація", "модернізація", "реформа", "революція", "еволюція", "прогрес", "регрес". Концепція «п'яти стадій економічного зростання» американського соціолога і економіста У. Ростоу. Теорія постіндустріального суспільства Л. Тоффлера. Неоєволюціоністські теорії - Р. Лінтона, Л. Уайта, Дж. Стюарта. Теорія світ-системи І. Валлерстайна Травматологічний дискурс сучасного українського суспільства
Тема 10. Травми, ціна та майбутнє соціальних змін Наслідки соціальних змін. Ціна соціальних змін і реформ. Позитивні та негативні наслідки. Концепція травм соціальних змін П. Штомпки. Сутність, причини, рівні та генеалогія культурної травми. Культурна дезорієнтація та дезорганізація. Травматичні процеси. Проблема подолання травм соціальних змін, колективні та індивідуальні стратегії. Травматологічний дискурс українського суспільства під час війни. Майбутнє соціального розвитку. Методологічні підходи визначення ціни реформ. Концепція "шокової терапії" та її недоліки. Аналіз травматичних аспектів сучасного розвитку України.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Наведіть приклади формальних та неформальних соціальних інститутів та організацій.
2. Наведіть приклади соціальних інститутів.
3. Назвіть види дисфункцій соціальних інститутів.

4. Дайте визначення понять «клас» та «страта»
5. Поясніть, що означає соціальна мобільність та маргінальність.
6. Поясніть співвідношення класового розподілу та стратифікаційного.
7. Поясніть співвідношення соціальних інститутів та соціальних організацій.
8. Назвіть основні функції соціології
9. Дайте визначення суспільства.
10. Дайте визначення соціальної системи.
11. Перелічіть основні ознаки суспільства.
12. Поясніть місце соціології у системі сучасного наукового знання
13. Що означає термін «детермінізм»? Наведіть приклади
14. Розкрийте логіку виникнення соціології як самостійної науки
15. Охарактеризуйте етапи суспільств (традиційне, індустріальне, постіндустріальне).
16. Дайте визначення понять «соціальна група», «спільнота», «громада».
17. Охарактеризуйте специфіку соціальних інститутів, які діють в сучасній Україні.
18. Назвіть основні прояви глобальної екологічної кризи сучасності.
19. Охарактеризуйте різні підходи до розуміння соціології як науки.
20. Дайте визначення соціальної спільноти.
21. Дайте визначення соціального інституту.
22. Охарактеризуйте специфіку соціальних інститутів, які діють в сучасній Україні.
23. Перелічіть нові соціальні інститути, які формуються в сучасному українському суспільстві. Чому вони виникли?
24. Розкрийте значення терміну «державний патерналізм».
25. Дайте розширену характеристику основних функцій соціології.
26. Поясніть, чим соціологія відрізняється від інших наук.
27. Назвіть основні положення теорії постіндустріального суспільства.
28. Охарактеризуйте три великі стадії (епохи) історії людства згідно з теорією постіндустріального суспільства.
29. Охарактеризуйте основні тенденції розвитку соціології у майбутньому (за працею Е.Гідденса).
30. Охарактеризуйте системно-механістичні уявлення про соціальні системи.
31. Дайте характеристику системно-органістичних уявлень про суспільство як соціальну систему.
32. З яких ідей і положень складаються синтезовані уявлення про суспільство як соціальну систему?
33. Дайте визначення суспільства: • в широкому значенні цього слова; • у вузькому розумінні.
34. Назвіть три рівні системного підходу до розуміння суспільства та його структури.
35. Назвіть соціальні спільноти, які ви знаєте, та охарактеризуйте відмінності між ними.
36. Поясніть, у чому полягає специфіка формування й функціонування соціальних інститутів у сучасній Україні.
37. Назвіть три рівні системного підходу до розуміння суспільства та його структури і опишіть кожний з них.
38. Чи існують закономірності в розвитку суспільства? Якщо так, то які? Якщо ні, то чому?

39. У чому полягає травматологічний дискурс сучасного українського суспільства?

40. Опишіть демографічну ситуація в Україні в умовах війни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми і засоби оцінювання
РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.	проблемний виклад, пояснення, кейс-стаді, аналітичний метод, створення ситуацій пізнавальної новизни, порівняльний метод, фасилітована дискусія	Поточний контроль: усне опитування, оцінювання виконання індивідуальних завдань/проектних робіт, оцінювання доповідей, оцінювання активності на занятті, тестування, оцінювання виконання індивідуальних практико-орієнтованих (проекти, ситуаційні завдання), творчих (реферат, есе, схеми, презентації) завдань
РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.	пояснення, кейс-стаді, моделювання ситуацій, виконання індивідуальних навчальних завдань, методи інтерактивного навчання, фасилітована дискусія	Поточний контроль: усне опитування, оцінювання виконання індивідуальних завдань/проектних робіт, оцінювання доповідей, оцінювання активності на занятті, тестування; оцінювання виконання індивідуальних практико-орієнтованих(проекти, ситуаційні завдання), творчих (реферат, есе, схеми, презентації) завдань;
РН07. Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.	пояснення, аналітичний, пошуковий, кейс-стаді, виконання індивідуальних завдань, моделювання ситуацій	Поточний контроль: усне опитування, оцінювання виконання індивідуальних завдань/проектних робіт, оцінювання доповідей, оцінювання активності на занятті, тестування; оцінювання виконання індивідуальних практико-орієнтованих(проекти, ситуаційні завдання), творчих (реферат, есе, схеми, презентації) завдань

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ФОРМ І ВИДІВ КОНТРОЛЮ

Оцінювання результатів навчання здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в МДПУ імені

Богдана Хмельницького» <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennyyu/dokumenti-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/> та «Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennyyu/dokumenti-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/>.

Бально-накопичувальна система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з кожного освітнього компонента містить поточний, підсумковий контроль знань та оцінювання самостійної роботи. Робота здобувачів на навчальних заняттях оцінюється за видами навчальної діяльності. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні роботи здобувачів на навчальних заняттях складає 30 балів. Самостійна робота є видом навчальної діяльності здобувача, яка підлягає оцінюванню. Викладач визначає види самостійної роботи здобувачам. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні самостійної роботи здобувачів складає 30 балів.

Підсумковий контроль знань – вид контролю, який проводиться наприкінці навчального семестру у формі екзамену, раліку/диференційного заліку.

Загальний бал (ЗБ) з освітнього компонента складається з суми балів, отриманих за навчальну, самостійну роботу та підсумковий контроль знань.

Якщо освітнім компонентом передбачено виконання курсової роботи (КР), загальний бал рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + КР) / 2$, де ЗБ ОК = 100 балів; КР = 100 балів.

Якщо освітнім компонентом передбачено проходження навчальної практики (НП), загальний бал (ЗБ) рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + НП) / 2$, де ЗБ ОК = 100 балів; НП = 100 балів.

Якщо освітнім компонентом передбачено виконання курсової роботи та проходження навчальної практики, загальний бал (ЗБ) рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + КР + НП) / 3$, де ЗБ ОК = 100 балів; КР = 100 балів; НП = 100 балів.

Бально-накопичувальна система здобувача з освітнього компонента				
5 Види навчальної діяльності	Робота на навчальних заняттях (максимальний сумарний бал – 30):	Блок I. Суспільство як соціокультурна реальність	Блок II. Соціальна структура суспільства	Блок III. Соціальні зміни і соціальний розвиток
	Тема 1. Науковий статус соціології	3		
	Тема 2. Суспільство як соціальна система	3		
	Тема 3: Соціальна структура і соціальна система		3	
	Тема 4: Соціальний інститут як компоненти соціальної структури суспільства		3	
	Тема 5: Соціальні організації у структурі соціальних зв'язків		3	
	Тема 6: Соціальна диференціація та стратифікація		3	
	Тема 7. Класова система сучасних суспільств		3	
	Тема 8. Соціальна мобільність у стратифікованому просторі		3	

Тема 9. Природа і сутність соціальних змін.			3
Тема 10. Травми, ціна та майбутнє соціальних змін			3
Самостійна робота студента (максимальний сумарний бал – 30):			
Дослідить одну з актуальних соціальних проблем (наприклад, міграція, нерівність, гендерні питання). Включить теоретичні підходи з курсу, проаналізуйте причини, наслідки та можливі рішення цієї проблеми. Обсяг: 4-5 сторінок.	10		
Розгляньте, які фактори впливають на класову структуру в українському(економічні, політичні, культурні тощо). Проаналізуйте роль соціальних мобільностей у класовій структурі: наскільки легко або важко перейти з одного класу в інший. Обсяг: 4-5 сторінок.		10	
Оберіть країну або регіон та досліджуйте ключові соціальні зміни, які сталися за останнє десятиліття. Які соціальні, економічні чи політичні фактори сприяли цим змінам? - Обсяг: 4-5 сторінок.			10
Підсумковий контроль: екзамен (максимальний бал – 40)			
Загальний бал (максимальний бал – 100)			

Оцінювання видів навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Максимальна кількість балів та вимоги до їх накопичення
Практико-орієнтовані завдання	Максимально 3 балів: – 3 балів – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, – 2 бали – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, – 1-2 бали – зміст не відповідає темі, є багато недоліків, невідповідність вимогам щодо оформлення, плагіат. 0 балів – відповідь відсутня
Самостійна робота	Максимально 10 балів: 9-10 балів - завдання виконане самостійно, повністю без допомоги викладача; має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає самостійно інформаційні джерела, що відповідають завданню; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності; демонструє високий рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ; здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 8 балів - завдання виконане повністю з використанням літератури, запропонованої викладачем; має високий рівень

	поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає інформаційні джерела до рекомендованих, що відповідають завданню; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності, демонструє високий рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, частково здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 6-7 балів - завдання виконано без допомоги викладача, але відзначається неповнотою викладу думок; уміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; критично ставиться до отриманої від викладача інформації; наводить аргументи, робить необхідні висновки, може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних і нестандартних навчальних ситуаціях, демонструє достатній рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов не вдається 5 балів – завдання виконано з допомогою викладача й відзначається неповнотою викладу думок; не завжди вміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; критично ставиться до отриманої від викладача інформації; наводить аргументи, робить необхідні висновки; може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал лише у стандартних навчальних ситуаціях; демонструє посередній рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, не здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 3-4 балів - завдання виконано фрагментарно після консультації з викладачем або під його керівництвом; усвідомлює недостатній обсяг інформації, виявляє розуміння висновків з певного питання; володіє вміннями здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу, демонструє низький рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, не здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 2-3 балів - завдання виконано фрагментарно під керівництвом викладача; необхідні практичні вміння роботи з навчальною інформацією не сформовані; не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань; більшість передбачених завдань не виконано 0-1 балів - необхідні завдання, передбачені навчальною програмою не виконані; не має елементарних умінь працювати з навчальною інформацією, необхідні практичні вміння і навички не сформовані
--	---

Підсумковим контролем на освітньому компоненті є письмовий **екзамен**, на його складання надається 40 балів. Екзамен включає 2 теоретичні питання (максимально оцінюється в 10 балів), практичне завдання (максимально оцінюється в 10 балів) та 20 тестових завдань (по 0,5 бали за вірну відповідь) з усіх тем, які входять до програми освітнього компоненту.

Критерії оцінювання підсумкового контролю:

Характеристика критеріїв оцінювання знань	Якісна шкала	Оцінювання теоретичного питання,	За 40 бальною шкалою
---	--------------	----------------------------------	----------------------

		практичного завдання	
Високий рівень Характеризується глибокими, міцними, узагальненими, системними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.	відмінно	9-10	36-40
Високий рівень Характеризується глибокими і міцними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має частково дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.	добре	8	33-35
Достатній рівень Характеризується знаннями суттєвих ознак, понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними. Студент самостійно засвоює знання у стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, синтезом, узагальненням, порівнянням, абстрагуванням), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки.	добре	6-7	30-32
Середній рівень Знання неповні, поверхневі. Студент відновлює основний навчальний матеріал, але недостатньо осмислено, не вміє самостійно аналізувати, робити висновки. Здатний вирішувати завдання за зразком. Володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.	задовільно	5	27-29
Початковий рівень Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення.	задовільно	3-4	24-26
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач.	Не зараховано (з можливістю повторного складання)	2-3	21-23
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватись при виконанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень	Не зараховано (з обов'язковим повторним вивченням)	0-1	1-20

	освітнього компонента)		
--	------------------------	--	--

Оцінювання результатів навчання в Університеті здійснюється відповідно до 100-бальної шкали:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики, диференційованого заліку	для заліку
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C	Добре	
64-73	D	Задовільно	
60-63	E	Задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ, ОТРИМАНИХ В НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання у процесі неформальної освіти в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького <http://surl.li/lgwzd>. Викладач надає здобувачам актуальну інформацію про підвищення рівня професійної підготовки та можливе перезарахування результатів, отриманих у неформальній освіті. Такі рекомендації надаються здобувачам на сторінках освітніх компонентів на ЦОДТ, а також в telegram-групах.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Основна

1. Аблов А. Ф. Загальна соціологія: конспект лекцій. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 130 с.
2. Рожанська Н.В., Дрожанова О.М., Онофрійчук О.А. Загальна соціологічна теорія. Навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. П.Могили, 2017. 336 с.
3. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Соціологія. Загальний курс. 4-те вид. Підручник. Затвер. МОНУ. 2023 р. 408 с
4. Опанасюк Т.А. Соціологія у визначеннях, таблицях, схемах, завданнях. Навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2023. 268 с.
5. Шевченко З. В. Соціологія: Навчально-методичний посібник. Черкаси: вид-ць Чабаненко Ю., 2023. 72с.
6. Черниш Н. Соціологія: підручник за рейтинго-модульною системою навчання. – 5-те вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2009.

7. Гуменюк Л.Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Львів: ЛьвДУВС, 2019.
8. Методичні рекомендації до практичних занять із навчальної дисципліни «Соціологія» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної і заочної форм навчання всіх спеціальностей). Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. Л. О. Радіонова, 2023. 56 с.

Додаткова

1. Теоретики світової соціології: життя та творчий спадок. (Путівник портретною галереєю Інституту соціології НАН України); за ред. акад. НАН України, проф., д.е.н. В.Ворони. Київ: Інститут соціології НАН України, 2015. 301 с.
2. Соціологічна енциклопедія / Укладач В.Г. Городяненко. К.: Академ видав, 2008. 456 с.
3. Підходи до класового аналізу. За ред. Е. О. Райта; переклад з англ. О. Симончук. Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. 287 с.
4. Гіденс Е. Соціологія / Пер. з англ. В.Шовкун, А.Олійник. - К.: Основи, 1999. 726 с.
5. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір. За наук. ред. М.О. Шульги. Київ: Інститут соціології НАН України, 2017. 198 с.
6. Українське суспільство в умовах війни. Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 343 с.
7. Штомпка Пйотр. Соціологія. Аналіз суспільства. Львів: Колір ПРО, 2020. 800 с.

Інформаційні ресурси в інтернеті

1. Державна науково-технічна бібліотека України - <https://dntb.gov.ua>;
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського -<http://www.nbuv.gov.ua>;
3. Електронна бібліотека ELIBUKR - <https://library.tntu.edu.ua/resources/elibukr/>
4. Інститут соціології НАН України <http://www.i-soc.com.ua>
5. Київський міжнародний інститут соціології <https://www.kiis.com.ua>
6. Центр SOCIS <http://socis.kiev.ua>
7. ispp.org.ua – офіційний сайт Інституту соціальної та політичної психології АПН України

Нормативно-правові документи: <https://fim.mdpu.org.ua/fakultet-informatiki-matematiki-ta/kafedra-sotsiologiyi/normatyvno-pravova-baza/>

Публікації з освітнього компонента викладачів освітньої програми, з якими можна ознайомитися в репозиторії
<http://eprints.mdpu.org.ua> та у вільному доступі у мережі Інтернет: